

Nabokov'un Rusça öykülerinde ölüm olgusu¹

The concept of death in Nabokov's Russian stories

Rabiye Özberk²

Received Date: 17 / 09 / 2015

Accepted Date: 26/ 11 / 2015

Öz

V.V. Nabokov (1899-1977) tüm dünyanın yakından tanıdığı Rus asıllı göçmen bir yazardır. Nabokov Rusya'daki Bolşevik rejiminden sonra genç yaşta anavatanını terk etmek zorunda kalır ve bir daha Rusya'ya geri dönmez. Hayatını Avrupa'nın değişik şehirlerinde ve Amerika'da devam ettiren ünlü yazar ilk eserleri olan öykülerinde ölüm olgusu üzerinde özellikle durur. Sanatçının bu eserlerinde resmettiği kahramanlar çoğunlukla göçmenler, evlerinden ayrılmış ve ezilmiş insanlar, gerçekle hayal dünyası arasına sıkışmış karakterlerdir. Böyle acınası kaderleri olan kahramanların tek çıkış yolu ise ölümdür. Nabokov için ölüm bir yok oluş değil, bilinmeyen yeni bir hayata başlangıçtır. Sanatçı bu eserlerinde ölümün amacına ve uhrevi boyutuna değinmekten kaçınır. Bu bildirimizde Nabokov'un 1924 ve 1925 yıllarında kaleme aldığı Rusça öykülerinde ölüm olgusunun yerine değindik.

Anahtar sözcükler: V.V. Nabokov, Rus edebiyatı, Göçmen, Ölüm olgusu

Abstract

V.V. Nabokov (1899-1977) is a Russian-born immigrant writer, familiar to all the world. After the Bolshevik regime in Russia, Nabokov is forced to leave his homeland at a young age and he never returns to Russia. His life continues in various cities in Europe and America. The famous writer focuses specifically on the death concept in early stories. Nabokov's heroes depicted in these works, mostly immigrants, oppressed characters separated from their homes and are stuck between reality and dream world. The death is only way out for these pitiful destined heroes. For Nabokov the death is not an extinction, on the contrary, is a beginning to an unknown life. The writer does not address the purpose of the death and otherworldly dimension in these stories. In this paper, we analysed the concept of death in Nabokov's Russian stories written 1924 and 1925.

Keywords: V.V. Nabokov, Russian literature, Immigrant, Death concept

1. Giriş

Vladimir Vladimiroviç Nabokov, 10 Nisan 1899 tarihinde St.Petersburg'da dünyaya gelir. Aristokrat bir ailenin ilk çocuğu olan Nabokov yabancı dadıların ve özel öğretmenlerden aldığı eğitim neticesinde çocuk yaşlardan itibaren İngilizceyi ve Fransızca'yı Rusçadan daha iyi bir şekilde konuşabilmektedir. Oldukça varlıklı bir aile olan Nabokovlar 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik Devrimi nedeniyle tüm mal varlıklarını geride bırakarak Rusya'yı terk etmek zorunda kalırlar. Avukat ve siyasetçi olan babası Vladimir Dmitriyeviç 1922 yılında Rus monarşistlerin suikastına uğrayarak Almanya'da yaşamını yitirir. Aynı yıl Cambridge Üniversitesi'nden mezun olan Nabokov bu nedenle ailesinin yeni yerleşim yeri olan Berlin'e yerleşir. Edebiyata oldukça düşkün olan Nabokov, Berlin'de 'Vladimir Sirin' takma ismiyle 1921 yılından itibaren şiir ve

¹ Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 2015 yılında savunulan 'V.V. Nabokov'un Öykü Sanatı' adlı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

² Research Asst., Gazi University, Faculty of Letters, ANKARA/TURKEY, r.ozberk@hotmail.com

öyküler yayımlayarak Rus göçmen edebiyatının merkezinde önemli bir rol oynamaya başlar. Nabokov, Berlin'de 'Sovremenniye Zapiski' adlı Rus göçmenlerinin en prestijli dergisinde 1921-1922 yılları arasında ilk eserlerini yayımlar. Aynı zamanda tiyatro oyunları da kaleme alır.. Berlin, göçün merkezidir ve 'Rul' gazetesi bu şehrin en önemli haber kaynağıdır. Nabokov bu gazetede de eserlerini yayımlayarak Sirin isminin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar. Nabokov 1925 yılında Vera Yevseyevna Slonim ile evlenir ve bu evlilikten 1934 yılında oğulları Dmitri dünyaya gelir.

2. Nabokov'un Rusça öykülerinde ölüm olgusu

Rus göçmenlerin zamanla Berlin'de azalmasıyla Paris gözde merkez haline gelir. Paris'te basılan 'Posledniye Novosti' gazetesi Nabokov'un kendisini diğer göçmenlere tanıttığı en önemli yayım aracı olur. Avrupa o yıllarda Hitler önderliğindeki Almanya'nın saldırılarına hedef olmaktadır. Nabokov'un Yahudi olan eşi Vera, olası bir saldırıdan endişe duyar ve öncelikle tek bir hedefe yönelir: kendisinin, eşinin ve çocuğunun can güvenliklerini sağlamak. Bu nedenle Nabokovlar 1937 yılının başlarında kendilerini daha güvende hissettikleri Fransa'ya göç ederler. Nabokov son Rusça öyküsü olan *Vasili Şişkov'u* (Василий Шишков) 1939 yılında burada kaleme alır.

Nabokovlar 1940 yılında binbir zorlukla Amerika'ya giderler. Sanatçı buradaki okullarda edebiyat dersleri vermeye başlar. İleride otobiyografisini ele alırken Nabokov şu ifadelerle yer verecektir: "*Amerika'da, herhangi başka şehirde olduğumdan çok daha mutluyum. Entelektüel bağlamda Amerika benim evim oldu. Kelimenin gerçek anlamıyla ikinci evim!*" (Boyd, 2010b: 12).

Nabokov öğretmenlik yaptığı her okulda özellikle Shakespeare ve Çehov'un sanatı üzerinde durur ve onlara olan hayranlığını dile getirir. Puşkin, Lermontov ve Tyutçev şiirlerinin çevirisine büyük özen gösterir. Aynı zamanda Nabokov burada kelebek bilimci olur ve uzun uğraşlar sonucu yeni bir kelebek türünün keşfedilmesini sağlar.

1977 yılında İsviçre'nin Montrö şehrinde hayata veda eden büyük sanatçı geride tüm dünyaya mal olmuş onlarca eser bırakmıştır. Araştırmacı Z. Şahovskaya, Nabokov'un dünya edebiyatındaki yerini özetleyen şu ifadeleri kullanır: "*Vladimir Nabokov kendi kuşağının en büyük yazarı, edebi ve ruhsal fenomenidir. Rus gümüş çağı onunla son bulur*" (Şahovskaya, 1991: 44). Yaşamının büyük kısmını yurt dışında geçirmek zorunda kalan sanatçı aslını ve özünü hiç kaybetmeyerek '*sonsuz dek Rus aristokrat olarak kalır*' (Hruşçeva, 2008: 133). Nabokov'un tüm edebi eserlerinin Rusya'da yayımlanması ise yazarın ölümünden ancak on yıl sonra gerçekleşir (Urban, 2004: 111). Sanatçı uzun yaşamına Rusça ve İngilizce olarak yazdığı üç cilt öykü derlemesi, on altı roman, dokuz cilt şiir derlemesi ve üç tiyatro oyunu sığdırır.

Bu bildiride ele aldığımız ölüm olgusu, Nabokov'un genel olarak tüm sanatında ön planda bulunan bir temadır. Sanatçının resmettiği kahramanların acınası kaderleri vadır ve bu nedenle ölümü gerçeklikten bir kaçış olarak kabullenirler. Nabokov öykülerinde çoğu karakterinin çok fazla acı çekmeden, en mutlu anlarında, sevdiklerinin yanındayken ya da onları hayal ederken ölmelerini ister. Nabokov ölümü bir kurtuluş olarak gördüğü için ölüm üzerinden felsefe yapmaz. Sanatçı için ölüm aslında yeni bir hayatın bilinmeyen başlangıcıdır. Ölümün amacı ve manevi boyutu da bu doğrultuda göz ardı edilir. Sanatçı 1924 ve 1925 yıllarında yazdığı öykülerinde ölüm olgusu üzerinde özellikle durur.

Bahman (Бахман, 1924) öyküsünde başkahraman ünlü piyanist ve besteci Bahman'ın evli bir kadın olan Bayan Perova'yla yasak aşk ilişkisi anlatılırken ölümün kaçınılmazlığı üstünde durulur. Üç karakterin ön plana çıktığı *Bahman* öyküsünde anlatıcı, organizatör Zak aracılığıyla bu ilişkiyi anlatır. Sıradan, sıska, solgun tenli ve hafif aksak bir kadın olan Perova, bir arkadaşı vasıtasıyla Bahman'la tanışır ve bunun ardından ünlü piyanistin müziği dünyanın en iyi konser salonlarında duyulmaya başlar. Bahman'ın konser programlarını planlayan organizatörü Zak için bu ünlü piyanist sadece kâr amacı taşır. Bahman'ın duyguları ise ona göre anlamsızdır. Perova'yla Bahman'ın tanışmasının ardından her ikisinde de farklı duygular oluşur. Bahman'ın Perova'yla ilişkisi zamanla gelişir ve ilginç bir hal alır. Ünlü piyanist kendisine dokunmasına izin vermediği kadınla neredeyse hiç konuşmaz. Kadınla hiçbir temas kurmayan Bahman elleri tutulduğunda dayanılmaz derecede canı yanıyor gibi tiz çığlıklar atar. Bu doğrultuda Nabokov, başkahramanının Perova'yla cinsel değil, duygusal bir ilişki içine girdiklerini göstermek ister. Bu karışık aşk hikayesi üç yıl sürer ve bu süre zarfında Perova Bahman'ın tüm konserlerine katılarak en ön sıradaki yerini alır. Bu arada Perova'nın eşi onun bu tutkulu ve sadık aşkını bilir, ancak hiç ses çıkarmayarak kendi hayatını yaşar.

Bahman, Perova ile birlikteyken ona hayatındaki en güzel bestelerini yapar. Kadın onun ilham kaynağı olur. Ancak her yasak aşk gibi bu ilişkinin de bir sonu vardır. Perova piyanistin Münih'deki bir konserine gidemez ve Bahman'ın sahneye çıkmasıyla inmesi bir olur. Organizatör Zak onun niye çalamadığını hemen anlar ve kadını arayıp: "*Bahman siz olmadan çalamıyor. Korkunç bir skandal!*" (Nabokov, 2004: 156) diyerek kadının kaldığı otele gitmeye karar verir. Perova hasta yatağında yatmaktadır. Ancak bu konuşmanın ardından mutlulukla gülümser ve göğsündeki acıya ve yüksek ateşine aldırmandan giyinip sevgilisine gitmek için yola koyulur. Ancak Bahman'ı bulamaz. Bu durum hastalığını daha da artırır ve Perova sonunda bilincini yitirir. Kendini otel odasında bulup gözlerini açtığında Bahman yanbaşıda oturmaktadır: "*Sevgilisinin ateşler içinde yanan yüzüne bakıp, kesik soluklarını dinlerken Bahman'ın aklından geçenleri kimse bilemezdi*" (Nabokov, 2004: 157). İki sevgilinin birbirine bağlılığını ve bu yasak aşkın sınırını Nabokov, organizatör Zak'ın ağzından şöyle betimler:

"Bence bu Perova'nın hayatındaki tek mutlu geceydi. Bence, bu ikisi, kaçık müzik adamıyla ölüm döşeğindeki kadın, o gece en büyük şairlerin bile düşleyemeyecekleri kelimeler bulmuşlardı" (Nabokov, 2004: 158).

Perova ertesi gün ölür, ama yüzündeki o mutlu ifade bir an olsun silinmez. Bahman ise bir bebek gibi kendini bırakır ve kulaklarını kapayarak "*Kesin şu sesleri! Yeter artık! Bu kadar müzik yeter!*" (Nabokov, 2004: 158) diye haykırır. Perova'nın cenazesinden sonra ise Bahman bir daha ortalarda görünmez. Sevgilisinin ölümü müzik adamının kariyerinin sonunu getirir.

Sanat, aşk ve ölüm temasını işleyen Nabokov bu öyküsünü kaleme aldığı henüz bekârdır. Ancak Vera'yla evlendikten sonra yaşadıkları, bu öyküde yaşananlara benzer. Eşi Vera da tıpkı kahramanı Perova gibi sevgilisini edebiyat dersleri anlatırken en ön sırada dinler ve onun anlattıklarını kaleme alır. Kısacası yaşanan aşk ilişkisi bağlamında Bahman'la Perova'nın birbirine karşı tutkuları Nabokov'la eşi Vera'nın birbirine duyduğu aşka ve bağlılığa benzer. Nabokov araştırmacısı M. D. Shrayer, *Nabokov: Temalar ve Varyasyonlar* (Набоков: темы и вариации) adlı kitabında bazı okuyucuların bu eseri öykü olarak değil de bir makale olarak algıladıklarını ileri sürer (Shrayer, 2000: 202).

Felaket (Катастрофа, 1924) öyküsünün başkahramanı genç bir adam olduğu bilinen Mark Shtandfuss isimli Alman tezgâhtardır. Mark bir hafta içinde nişanlısı Klara ile evleneceği için kendini oldukça mutlu hisseder. Mark bir gece uykuya dalar ve rüyasında ölmüş babasının kendisine bir şeyler anlatmak istediğini görür. Sabah Mark'ın annesiyle konuşan Klara'nın annesi eski gönül ilişkisinden dolayı Klara'nın Mark'ı bir daha görmek istemediğini ve verdiği hediyeleri iade edeceğini söyler. Mark olan bitenden habersiz bir şekilde iş çıkışı arkadaşlarıyla meyhaneye uğrar, sevdiği kız şerefine içki içer ve bu kez kendi evine gitmektense Klara'yı görmeye karar verir: *"Ne kadar da mutluyum, diye düşündü Mark, her şey benim mutluluğumu kutluyor"* (Nabokov, 2004: 141).

Mark tramvaya bindikten sonra Klara'yı göreceği için çok heyecanlanır. Anlatıcı, Mark'ın genç yüzünü ve mutluluktan parlayan gözlerini betimlerken kaderin onun canını bağışlayabileceğini de ekler. Bu arada Mark nişanlısının evinin önündeki durağı kaçırdığını fark eder etmez Klara'ya bir an önce kavuşmak için ve biraz da sarhoşluğun etkisiyle hareket halindeki tramvaydan atlar. Mark yere düşünce bir araç az kalsın onu ezecek olur. Bunun üzerine Mark tıpkı büyük bir şimşegin tepeden tırnağa tüm vücudunu çarpmış olduğunu hisseder, sonrasında bir şeyi kalmaz. Klara'nın kendisini şefkatle kucaklayacağını ve acısını dindireceğini düşünerek hemen kızın evine gider. Mark daha kapıdan girmeden büyük bir acı hisseder ve bu acı gitgide şiddetlenir. Odaya girdiğinde sıksa arkadaşı Adolf'u ve tramvayda tıp dergisi okuyan kısa boylu şişman adamı görünce şaşırır. Nabokov öyküsüne şu cümlelerle son noktayı koyar: *"Mark artık nefes almıyordu, Mark bilinmeyen rüyalara yol almıştı"* (Nabokov, 2004: 147). Gerçekle hayalin ustalıklı harmanlanarak aktarıldığı bu ifadeler başkahramanın kaza yerinde öldüğünü ve ölüm sırasında yaşadıklarını gösterir.

Nabokov aynı zamanda Mark'ın gördüklerini ve düşüncelerini de okuyucuya aktararak gerçekleşecek ölümün ön hazırlığını yapar. Başkahramanın iki gününün aktarıldığı öyküde, çevrede bulunan nesnelerin sembolik anlamı ve bunun Mark üzerindeki etkisi gözler önüne serilir:

"Binaların arasında boş bir arsa vardı. Burada birkaç nakliye kamyonunun kasası devasa tabutlar gibi duruyordu. Kasalar yükten şişmişti ve kim bilir içlerinde ne vardı" (Nabokov, 2004: 144).

Nabokov bu kasaların içlerinde ne olduğunu başkahramanın tramvaydan atlayıp bir aracın altında ezildiği zaman ortaya çıkarır. Okuyucunun aklında kalan bu gizem Mark'ın merakıyla giderilir. Araştırmacı M. T. Naumann bu öykünün gizli kahramanının Klara olduğunu düşünerek şu yorumu yapar: *"Klara doğrudan kendini göstermez. Öyküde, onun diğer karakterler üzerine etkisi anlatılır. Mark'ın her zaman düşündüğü bu genç kızın yeşil elbisesi, öykünün sonundaki kaza yerinde başının üstünde sallanan yeşil lambaya dönüşür"* (Naumann, 1978: 193).

Mark'ın ölümünden hemen önce betimlenen sokak manzarası da öyküde önemli bir yere sahiptir. Bu manzara kişinin ruhunun göğe yükseliş sürecini ve bu esnada yaşanılanları Nabokov'un kaleminden resmediliş şeklidir:

"Sokak geniş ve şenlikliydi. Günbatımının farklı renkleri göğün yarısını kaplamıştı. Binaların üst katları ve çatılar muhteşem bir ışık seli altındaydılar. (...) Bu muhteşem mimari eserler ışıltıyla dalgalanıyor ve gökyüzünün derinliklerinde gözden kayboluyorlardı. Mark bu sanat galerilerini, yüksekte asılı duran bu tapınakları daha önce neden hiç fark edemediğine oldukça şaşırılmıştı" (Nabokov, 2004: 146).

Nabokov başkahramanın mutlu bir şekilde ölmesini ister. Sanatçıya göre, ne kadar büyük acılar çekmiş olsa da onun fiziksel ölümü, Klara'dan ayrılma neticesinde gerçekleşecek ruhsal ölümünden daha az acı vericidir. Rus akademisyen A. S. Mulyarçık, Mark'ın hayatının yeterince irdelenmediğinin altını çizerek ve: "*Hayat olgusunun gerçek ve hayal olarak dağılması ve dağılımların içiçe geçmesi ya da karşı karşıya gelmesi 'Felaket' öyküsünde belirli bir düzen çerçevesinde incelenmez*" (Mulyarçık, 1997: 106) diyerek gerçek dünyayla hayal dünyasının karıştırıldığını öne sürer. Öyküdeki son kısım ise Mark'ın hayatının hayaller üstüne kurulduğunun, ölümünün sanki bir hayalden başka bir hayale geçiş gibi olduğunun açık bir göstergesidir:

"Klara dudaklarını hafifçe sarkıttı ve Mark'ın yanağından bir makas aldı. 'Zavallı sevgilim. Her şey yoluna girecek...' Mark yorgun ve uykuluydu. Kolunu Klara'nın boynuna doladı, kızı kendine çekti ve geriye uzandı. Birden acısı daha da arttı ve her şey netlik kazandı. Mark'ın vücudu paramparça olmuştu ve her bir yanı sargılar içinde yatıyordu. (...) Peki, Klara neden burada değildi?" (Nabokov, 2004: 147).

Başkahraman çok sevdiği nişanlısının yanında olmadığını tamamen anlar ve son nefesini onu düşünerek verir. Öykünün isminden de anlaşılacağı üzere, Mark önce fiziksel sonra duygusal olarak büyük bir felaket yaşar.

Patates Cini (Картофельный Эльф, 1924) öyküsünün mekânı İngiltere'dir ve başkahraman Frederik Dobson, patates cini lakabıyla çağrılan, ufak ve sevimli vucut yapısıyla izleyicilerin dikkatini çeken yirmi yaşında bir sirk cücesidir. Cüce Frederik'in bütün hayatı insanları güldürmekle görevli olduğu sirk ortamında geçer. Sirkteki arkadaşı hokkabaz Şok, bir gün Frederik'in canının biraz sıkın olmasından dolayı ona acır ve kendi evine davet eder. Şok'un eşi Nora, Frederik'e ilk önce çocuk gözüyle bakar, ancak sonra kendisini sürekli kandıran ve kendisine ilgi göstermeyen acımasız eşinden intikam almayı düşünerek cüceyle ilişkiye girer. Kendisinin sadece bir amaç uğruna kullanıldığının farkında olmayan Frederik, bu ilişkiden sonra Nora ile beraber geçirecekleri bir yaşamın hayalini kurmaya başlar. Bu amaçla küçük bir kasaba olan Drauziya'ya yerleşen Frederik, Nora'dan kendisinin onun için hiçbir şey ifade etmediğine dair mektup alır ve kalp krizi geçirir. Nabokov başkahramanın yaşamaya başladığı bu yeni kenti özenle seçer. Bu kent kahramanın bir ölününkünden farksız olan yeni yaşamıyla uyum içindedir:

"İngiltere'nin kuzeyinde bulunan Drauziya adlı kent görünürde uyukluyordur; sanki birileri bu kenti sisli tekdüze kırların ortasında unutmuş, bu kent de sonsuzluk uykusuna dalmış gibidir" (Nabokov, 2004: 136).

Daha önce de yaşamla bağları zayıf olan Frederik, Nora'dan beraber yaşamaları konusundaki teklifini reddettiğini belirten mektubu alınca hayatla olan bağlarını tamamen koparır ve âdeta bulunduğu kentle beraber uykuya dalar. Aynı zamanda bu mektup sonucunda Frederik hayatın ona karşı bu kadar acımasız oluşuna dayanamaz ve ilk kalp krizini geçirir. Geçirdiği ikinci kalp krizi neticesinde hayatını kaybedecek olan başkahramanın acı sonunu yazar bu şekilde bize önceden haber vermiş olur. Uzun yıllar sonra Nora'yı gören Frederik onun çok yaşlandığı kanısına varır, ancak içini dolduran sevinçten ve kapıldığı heyecandan dolayı onun şapkasına varana kadar siyahlara bürünmüş olan halini ve ağlamaktan şişmiş gözlerini sorgulamak aklına bile gelmez. Çok geçmeden Nora Frederik'e kendisinden bir oğlu olduğu gerçeğini açıklar. Frederik'in almış olduğu bu mutlu haber ona bir anda tüm acılarını unutturur. Bu, hayatın o güne kadar Frederik'e vermiş olduğu en büyük armağandır. Oğlunun o güne dek yaşadığı tatsız hayatın mükâfatı olduğu

kanısına varır: "*Benim...oğlum...Ve aniden her şeyi anladı, hayatın bütün anlamını, uzun süredir çektiği sıkıntıları, fincanın kenarına yansıyan akisleri*" (Nabokov, 2004: 140).

Nora, Frederik'e vermiş olduğu bu mutlu haberin ardından gözyaşları içinde orayı terk eder. Yaşadığı şaşkınlık ve mutluluk devam eden Frederik hiçbir şeyin farkına varmaz. Oğlunun neye benzediğine dair fikir yürütmeye koyulur. Ve ilginçtir ki, Nora ona oğlunun kendisi gibi bir cüce olmadığını ifade etmiş olmasına rağmen Frederik'in kafasında çizmiş olduğu çocuk, kendisinin öğrenci giysileri içindeki halinden başkası değildir. Ancak Nora oradan ayrıldıktan sonra Frederik'in aklına Nora ve oğluna ulaşabilmesini sağlayacak bir telefon veya adres bulunmadığı gelir. Bu nedenle Nora'nın ardından kendisini apar topar sokağa atar. Normalde Pazar günlerinde ve günün o saatinde sessiz sakin olan bu kentte özellikle çocuklardan oluşan ve gittikçe büyüyen bir kalabalığın belirmesini, şüphesiz Nabokov, Frederik'in ölümünü hızlandırıcı bir faktör olarak gerekli görmüştür. Çünkü Frederik daha önce hizmetçisi tarafından çevresindekilere sessiz ve karanlık bir ortamda yaşamaya mahkûm yaşlı bir paralitik hastası olarak tanıtıldığı için dışarı çıkmaz. Mecbur kaldığı zamanlar sokağa sarışın bir erkek çocuğu kılığında çıkar. Mutlu haberi öğrendiği gün ise çocuk kılığına girmez, tam tersine, bir baba edasıyla olgun bir beyefendi gibi giyinmeye özen gösterir:

"Yeniden odanın içinde atlayıp zıplamaya başladı, uzun süredir takmadığı melon şapkasını arayıp buldu ve evden çıkarken düzgün ve zarif bir şekilde giyinmiş endamlı yaşlı bir beyefendi imgesinin yansıdığı aynaya göz attı" (Nabokov, 2004: 141).

Frederik'in yetişkin biri olarak giyinmesi onun cüce kimliğini açığa çıkarır. Etrafını saran meraklı ve heyecanlı kalabalık onu oldukça bunaltır. Bu koşuşturmacaya çok yakında oğlunu görebilecek olması düşüncesi eklenince zaten yorgun olan kalbi daha fazla dayanamaz. Tam da Nora'ya yetişmişken onun eteklerine tutunur ve orada yere yığılıverir. Nora ise o anda etrafını saran ve kendisine kuşku dolu gözlerle bakan kalabalığa, onu rahat bırakmalarını, kendisinin bir şey bilmediğini, oğlu öleli henüz birkaç gün olduğunu belirtir. Frederik'in bu ani ölümü, bir taraftan, oğlunun ölüm haberini almasına engel olurken, diğer taraftan, bir nevi baba ve oğulun kavuşmasına olanak sağlar. Cücenin ve varlığından yeni haberdar olduğu oğlunun ölümüyle sonuçlanan bu öyküde tıpkı *Felaket* öyküsünde olduğu gibi ölüm, kurtarıcı bir rol üstlenir. Yine ölüm, başkahramanı en mutlu anında yakalar ve bu mutluluğunu gölgeleyecek haberi almasını engeller.

İntikam (Мечь, 1924) öyküsü Berlin'de *Russkoye Eho* dergisinde yayımlanır. Öykü iki bölümden oluşur. Birinci bölümde, adı bilinmeyen başkahraman olan biyoloji profesörünün bilimsel bir kongre amacıyla geldiği Almanya'dan, Londra'daki evine dönerken yaptığı gemi yolculuğu anlatılır. Yaşlı profesör yakın zamanda Londra'da tutmuş olduğu özel dedektiften karısının kendisini aldatmakta olduğu haberini alır ve bu nedenle içi intikam duygusuyla doludur. Öykünün ikinci bölümünde ise profesörün eşi tanıtılırken aslında kocasına ihanet ettiği yönündeki iddianın asılsız olduğu, bunun tamamen bir yanlış anlaşılardan kaynaklandığı okuyucuya aktarılır. Sonuç olarak, masum kadın aldatıldığını düşünen kocasının intikam almak amacıyla kendisine hazırladığı acımasız tuzağa düşer ve bu yanlış anlama genç kadının ölümüne sebep olur.

Öykü iki yardımcı karakterle başlar ve başkahramanın kim olduğu, onun fiziksel ve psikolojik özellikleri bu karakterler aracılığıyla aktarılır. Yaşlı profesör yakın zamanda eşinin kendisine ihanet ettiğini öğrenmiştir. Karısını takip etmesi için tuttuğu dedektifin eline, kadının sevgilisine

yazmış olduğunu düşündüğü bir mektup geçer. Profesörün, eşinin kendisine ihanet ettiği yönündeki iddiayı gerçek olarak algılaması ve bu gerçeğin onu ne şaşırtmış, ne de incitmiş olması, dahası sadece nefret duyarak intikam düşüncesiyle dolup taşması, onun ne kadar empati yoksunu, kaba, sevgisiz, bencil bir adam olduğuna işaret eder. Böyle bir iddianın onu şaşırtmamış olması profesörün eşine güven duymadığını, onu incitmemiş olması zaten karısına sevgi beslemediğini, erkeklik gururunun kırılmamış olması ise kendisine sonsuz güveni olduğunu gösterirken profesörün tam olarak egoist biri olduğu anlamına gelir. Bu nedenle, profesörün hissettiği tek duygu nefret, onu rahata kavuşturacak tek bedelse karısından alacağı intikamdır: "*Karısını öldürmekten başka yolu yoktu. Hiç tereddüt duymuyordu. Geriye sadece en ızdırap verici ve akıllıca olan ölüm yöntemini bulmak kalmıştı. Şezlongunda uzanırken belki de yüz kere gezgin ve ortaçağ bilim insanlarının tarif ettiği işkence türlerini gözden geçirmişti. Ancak bunlardan hiç biri ona yeterince acı verici gelmiyordu*" (Nabokov, 2004: 58).

Gemi yolculuğunun sonuna dek karısı için en acı verici intikam şeklini bulmaya çalışan profesör sonunda yöntemi bulur. Profesörün eve dönüşüyle okuyucu hem fiziksel hem de ruhsal açıdan kendisiyle hiç uyuşmayan karısıyla tanışır. Nabokov bu noktada adamın kaba ve hantal görüntüsüne, yüzünde beliren korkunç görünümü de ekleyerek başkahramanın çirkinliğini ve iticiliğini gözler önüne serer: "*Adamın bir bulldog köpeğini andıran çenesi, şakaklarında demir görünümlü damarları olan kocaman dazlak kafası, bütün bunlar kadında ona karşı tatlı bir acıma duygusu uyandırıyor. (...) Bir an için profesörün burun delikleri istenç dışı kabardılar ve altın bir azı dişi parladı*" (Nabokov, 2004: 60). Profesörün genç karısı, minyon yapılı, dik duruşlu, altın renkli kısa saçlı, iri gözlü, güzel, zayıf bir kadındır. Başkahramanın dış görünümündeki kabalık ve hantallığın aksine kadınının görünümünü daha canlı ve daha doğaldır. Anlatıcı: "*İncecik ve bembeyaz olan kendisiyle, iriyarı kel, göğsünün ortası gür kullarla kaplı kocası olanaksız, aykırı bir çift oluşturmuyorlardı*" (Nabokov, 2004: 61) ifadeleriyle eşler arasındaki uyumsuzluğu açıkça dile getirir.

Eşler arasında sadece fiziksel değil ruhsal açıdan da bir uyumsuzluk söz konusudur. Profesör ve karısı çok farklı iç dünyalara sahiptirler. Kadın ölü ruhlarla iletişim kurulacağı inancıyla ilgilenirken kocası onun bu dünyasına girmeyi reddeder ve kadını hor görür. "*Kocası yaşamın önemsiz ayrıntılarıyla uğraşırken onun dünyasına, (...) kırılğan ruhların oradan oraya koşturduğu o dünyaya girmeyi reddettiği için profesöre karşı her an bir acıma duyuyordu*" (Nabokov, 2004: 62). Kadın kendi dünyasına o kadar dalmıştır ki, etrafındaki her şeye bu dünya algısıyla yaklaşır. Rüyasında uzun süre önce ölmüş olan eski sevgilisini görür ve o gecenin sabahında ruhlar alemine olan ilgi ve hassasiyetinden dolayı bu ölü adama aşk mektubu niteliğinde bir mektup yazar. Yazı masasında unuttuğu bu mektubu dedektif eline geçirir. Ancak kadın mektubun ortadan kaybolmasında ruhların parmağı olduğu karısına vararak bunun mistik bir olay olduğunu düşünür. Kadının böyle bir mektup kaleme alması tamamen onun ruhsal hassasiyetiyle alakalıdır. Çünkü kadın her türlü uyumsuzluklarına rağmen eşini sevmekte ve ona sadık kalmaya devam etmektedir.

Profesör apaçık kişilik bozukluğu olan bir insandır. Aralarındaki fiziksel ve ruhsal uyuşmazlığa rağmen kendisini sevmeye ve kendisine sadık kalmaya devam eden karısı onun için hiçbir değer taşımamaktadır. Karısının duygusal ve sinirsel hassasiyetinin farkında olan profesör, karısına uygun gördüğü intikam yönteminin en acı verici olması için onun bu hassasiyetinden yararlanır.

Profesör akşam yemeğinde tıpkı karısı gibi ruhlarla iletişim kuran falcı bir kadının kalp krizi neticesinde öldükten sonra vücudunu solucanların kapladığı hikâyeyi anlatır. Bu solucanlar

çözöldükten sonra geriye sadece beyaz ve ıslak bir iskelet kalır. Profesör ayrıca *"bu falcının yine de bir zamanlar onu öpen, bu solucanı öpen, bir kocası varmış"* (Nabokov, 2004: 60) diyerek falcıyla neredeyse aynı kaderi paylaşan karısının sonunu bu hikâye üzerinden okuyucuya bildirir. Akşam yemeği sonrasında yatak odasına çekilen profesör, karısına odaya girdiğinde ışığı açmasını ve doğrudan yanına yatmasını ister. Sadece ay ışığının aydınlatmış olduğu odaya giren kadın, yatağa geçtiğinde horlamamasından dolayı eşinin uyumamış olduğunu düşünür. Ona doğru yanaşıp kucaklamak amacıyla kollarını açar, ancak kadının sardığı şey kocasının üniversite müzesi için yurtdışından getirdiği beyaz bir kambur iskeletinden başkası değildir. Yatağa iskeleti yerleştiren profesörün bunun ölümle sonuçlanacağından hiç şüphesi yoktur. Neticede öyle de olur. Karısını paravanın arkasından seyretmekte olan profesör amacına ulaştığını anladığında ışığı açar ve karısının iskelete sarılı halde ölü bir şekilde yattığını görür. Profesör ve karısı arasındaki iletişimsizlik ve uyumsuzluk öykünün sonuna dek bu şekilde devam etmiş olur. Karı koca âdeta birbiriyle alakası olmayan dünyalarda yaşamaktadırlar. Hiçbir şeyin farkında olmayan, karısıyla sohbet bile etmeyen ve sırf kendi inandığını izinden giden profesör, dünyaların farklılığını kanıtlamış olur. Rus akademisyen N. N. Afanasyeva profesörle karısı arasındaki ilişkiyi şöyle özetler:

"Profesör ve eşinin temsil ettiği bu iki kahraman, görünen-görünmeyen, gerçek-gerçeküstü, sınırlı-sınırsız olmak üzere iki ayrı dünyayı karşı karşıya getirir. Profesör gerçek, maddi dünyanın temsilcisiyken karısı ruhların ve hayaletlerin olduğu manevi dünyaya daha yakındır. Her iki karakter de öykü boyunca ilkel, bayağı dünyanın sınırını aşamazlarken, öykünün sonunda kocasının kendisi için hazırlamış olduğu tuzak neticesinde ölen kadın bunu başarmış olur. Böylece ölüm motifi burada iki dünyanın varoluğu için bir araç vazifesi görür" (Afanasyeva, 2006:9).

Profesörün yargısız infaz yaptığı kadının durumuna baktığımızda Nabokov'un bu öyküde ölüm olgusunu pozitif bir bakış açısıyla vermiş olduğu söylenebilir. Çünkü öykü boyunca eşlerin her açıdan uyumsuzluğu, profesörün karısına yönelik haksız tutumları, aralarındaki soğukluk özelliikle yansıtılır. Bu açıdan baktığımızda, Nabokov'un genç kadın için seçtiği trajikomik ölümün bir nevi onun kurtarıcısı olduğunu söyleyebiliriz.

Noel (Рождество, 1925) öyküsünün başkahramanı Sleptsov'dur. Bu eserde, Sleptsov nasıl öldüğu açıklanmayan oğlunun cenaze işlemleri için birkaç günlüğüne Petersburg'dan köydeki yazlığına gelir. Oğlunu defneden Sleptsov eve girdiğinde önceden hiç oturmadığı bir köşede alçak bir iskemleye oturur. Nabokov bu davranış için: *"Büyük felaketlerden sonra insana böyle şeyler olur"* (Nabokov, 2004: 86) diyerek Sleptsov'un oğlunun izini taşımayan bir köşe seçtiğini göstermek ister. Sleptsov'un yerleştii karanlık oda onun dış dünyayla bağlantısının kopuşunun başladığı yerdir.

Öykünün ilerleyen kısmında Sleptsov'da ölümün izleri göze çarpar. Başkahraman oğlundan sonsuza dek uzak kalışının ilk gecesinde ıstırabıyla en ufak bir ilgisi olmayan saçma sapan, bölük pörçük rüyalar görür. Oğlunun oyun oynadığı yerlerde gezdikçe Sleptsov kendisinin hâlâ yaşıyor olduğuna şaşırır. Yazlığın etrafında dolaşırken hep oğlunu hayal eder. Yaz aylarında köprü civarında oğlunun kelebekler peşinde koştuu anlar gözünde canlanır. Oğlunun kelebekleri yakalamak için harcadığı çocukça çabaları düşlerken birdenbire acı gerçeği anımsar:

"Üstünden çok zaman geçmemişti. Oğlu ateşler içinde yanarken okulunu, bisikletini ve sadece doğuda bulunan eşsiz bir kelebeği sayıklayarak can vermişti. Sleptsov sanki bütün hayatının yükünü taşıyormuş gibi tabutu dün köy kilisesinin yanındaki aile mezarlığına getirmişti" (Nabokov, 2004: 88).

Sleptsov oldukça sessiz olan yerlerde oğlunun izlerini arar, onu hayalinde canlandırır. Acısını kalbine gömerken insanlara hayat veren güneşi fark etse bile yine de yaşam sevincini tamamen kaybeder. Öyle ki, Sleptsov bu acı olayın gerçekleştiği tarihin Hristiyanların en büyük bayramlarından birisi olan Noel bayramı arefesinde olduğundan bile habersizdir. Nabokov daha sonra başkahramanını hayal dünyasından çıkarıp gerçek dünyaya geçirir. Gittiği ve gördüğü her yerde oğlundan bir iz arayan Sleptsov sonunda mezarlığa geri döner. Oğlunun mezarı başında bir süre bekler, ama hiçbir şeyin değişmediğini görünce eve hayal kırıklığıyla döner, sanki orada, mezarın başucunda oğlundan daha da uzaklaşır. Eserin bundan sonrası evin içinde geçer. Oğlunun dışarıdaki izleriyle tatmin olmayan baba evin içindeki eşyalarda oğlunu aramaya koyulur. Çalışma odasına girdiğinde Sleptsov'un geniş ve sakallı yüzü ilk defa buradaki ışıkta ortaya çıkar. Masasının üstünde oğlunun tuttuğu günlük ve özel eşyaları vardır: *"Bir defter, kelebek iğnelemek için levha, toplu iğneler ve içinde egzotik bir koza bulunan küçük teneke"* (Nabokov, 2004: 90).

Oğlunun kelekleri sevgilisi olarak gördüğünü anlayan Sleptsov'un daha fazla günlük okumaya gücü kalmaz ve ölümü daha çok düşünmeye başlar: *"Artık daha fazla katlanamayacağım. Yarın Noel ama ben öleceğim. Aslında ne kadar da kolay. Hemen, bu gece!"* (Nabokov, 2004: 92). Sleptsov son kararını verdikten sonra gözlerini kapatır, kendi hayatının nasıl geçtiğini ve artık ona anlamsız gelen acılarını ve korkularını anımsar.

Nabokov başkahramanının hayatına son vermek üzereyken ilginç bir gelişme yaşanır. Teneke kutusundaki egzotik koza bir anda çatlar ve ince bir ses duyulur. Kozanın içinden çıkan çirkin bir tırtıl Sleptsov'un gözünün önünde gelişimini tamamlayarak kısa bir süre sonra muhteşem güzellikte bir kelebeğe dönüşür. Salonun sıcak havası kozanın harekete geçmesini sağlamıştır. Sleptsov kendi hayatına son vermek isterken oğlunun hatırası ve mirası olan bir koza Sleptsov sayesinde hayat bulmuştur. Aslında aynı kelebek Sleptsov'a da hayat vermiştir.

Nabokov öyküsüne burada son noktayı koyar. Okuyucu Sleptsov'un düşüncesinde bir değişiklik olup olmadığını öğrenemez. Ancak böyle bir mucize karşısında Sleptsov'un hayata tutunmak isteyeceği açıktır. Zira, öyküye adını veren Noel bayramının Doğu Bayramı, Kutsal Doğu ya da Milat Yortusu gibi isimleri de vardır. İsminden de anlaşılacağı üzere öykü, hem bir ölümü hem de bir doğuşu konu edinir.

Harkov Devlet Pedagoji Üniversitesi'nin yayımladığı akademik dergide akademisyen D. A. Pogorelova *V.V. Nabokov'un Rusça Düz Yazısında Metin Olarak Ölüm* (Смерть как текст в русской прозе В. В. Набокова) adlı makalesinde Nabokov'un sanatındaki ölüm-yaşam çizgisini şöyle ifade eder:

"Nabokov için ölüm, doğumdan daha mucizevi olan bir başkalaşımdır. 'Noel' öyküsü, ölen çocuğa duyulan sınırsız acının ve matem tasviriyiyle başlar. Öykünün sonuna doğru okuyucunun nefesi kesilir ve yeniden doğuşun tadını çıkarır. Bir dakika öncesine kadar karanlık kozasında ölü taklidi yapan bir kelebek, arasından sonsuzluğun görüldüğü kanatlarını insan karşısında açar. Ölüm, yaşamdan daha gerçekçi olan başka bir gerçekliğe geçişin başlangıcıdır" (Pogorelova, 2013: 98).

3. Sonuç

Sonuç olarak, bu bildiride incelediğimiz öykülerin çoğunda ölümün apansız olduğunu görürüz. Başkahramanlar birdenbire ölürler, ecel onları ya en mutlu anlarında ya da kaderin ağır bir darbesini yemeden hemen önce yakalar. Zira, başkahramanlar da sanki ölümü büyük bir

Özberk, R. (2015). The concept of death in Nabokov's Russian stories. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 960-971.

sevinçle karşılamaya ve kucaklamaya hazırdır. Örneğin, *Bahman* öyküsünde Bayan Perova yasak aşkı Bahman'ın kolları arasında son nefesini verirken yüzünde gülümseme hiç eksilmez. *Felaket* öyküsünde Mark nişanlısının evine giderken trafik kazası geçirir ve ölürken bile kendini Klara'nın yanında olduğunu hayal ederek mutluluk gülümsemesiyle can verir. *Patates Cini* öyküsünde cüce Fredrik yıllar sonra sevdiği kadından bir oğlu olduğunu duyunca büyük bir sevinç yaşar ve oğlunun öldüğünü öğrenmeden içindeki heyecanla kalp krizi sonucu hayata veda eder. Kısacası, birçok öykünün ortak özelliği, anlamsız ama mutlu bir ölümle sona ermesidir.

Kaynakça

- Afanasyeva, N. N. (2006). "Funktsii motiva smerti v rannih proizvedeniyah V. Nabokova", *Vestnik VGU, Seriya: Filologiya, Jurnalistika, No:1*, Voronej.
- Boyd, B. (2010a). *Vladimir Nabokov: Russkiye godı*, Çev.: Galina Lapina, St. Peterburg: Simpozium.
- Boyd, B. (2010b). *Vladimir Nabokov: Amerikanskiye godı*, Çev.: Galina Lapina, St. Peterburg: Simpozium.
- Hruşçeva, N. (2008). *V gostyah Nabokova*, Moskva: Vremya.
- Mulyarçik, A. S. (1997). *Russkaya proza Vladimira Nabokova*, Moskva: MGU.
- Nabokov, V. V. (2004). *Russkiy period, Sobraniye soçineniy v 5 tomah, Tom 1*, St. Peterburg: Simpozium.
- Naumann, M. T. (1978). *Blue Evenings In Berlin, Nabokov's Short Stories of The 1920's*, New York: New York University Press.
- Pogorelova, D. A. (2013). "Smert kak tekst v russkoy proze V. V. Nabokova", *Jurnal Naukovı Zapiski Harkivskogo Nacionalnogo Pedagogičnogo Universitetu İmeni G. S. Skovorodi Literaturoznavstvo*, Volume 1, No: 2., Harkov.
- Shrayer, M. D. (2000). *Nabokov: temi i variatsii*, St. Peterburg: Akademicheskiy proekt.
- Şahovskaya, Z. A. (1991). *V poiskah Nabokova, Otrajeniya*, Moskva: Kniga-Glagol.
- Urban, T. (2004). *Nabokov v Berline*, Çev.: S. V. Rojnovskaya, Moskva: Agraf.

Extended abstract in English

Vladimir Vladimirovich Nabokov was born on 19 April 1899 in St. Petersburg. The Nabokovs, which is a wealth family had to leave from Russia leaving behind all wealth because of the Bolshevik revolution occurred in 1917. Nabokov's father Vladimir Dmitriyevich, who's lawyer and politician, was assassinated by Russian monarchists and so died in Germany in 1922. Having graduated from Cambridge University at the same year Nabokov settled in family's new settlement "Berlin". Nabokov, who is fond of literature, has started to write poems and stories with Sirin pen name and played a fundamental role in the centre of Russian immigrant literature since 1921. At the same time he wrote theatre plays.

At the beginning of 1937, Nabokovs first emigrated to France, where they would feel more secure, then they went to America with a heavy heart. Nabokov here started give lectures on literature in colleges. In every college, which he gave lessons, Nabokov put great emphasis on art of Shakespeare and Chekhov and showed own admire to them. He paid strict attention to translation of Lermontov, Tyutchev and Pushkin. This great artist, who died in Swetzerland in 1977 left behind lots of literary works which costed the earth. During his long life, Nabokov succeeded to write three collections of short stories, sixteen novels, nine poem collections and three dramas.

The concept of death, which was discussed in this paper, was the prominent subject for Nabokov's whole literary art. In his many stories, he wanted to die of his characters without suffering and in their happiest times and while they were along with their loved ones or they were dreaming about them. Nabokov didn't philosophize on death because he regarded it as release. For his opinion, death wasn't the instead it was the beginning of unknown new life. In his stories we observed that, he did mention neither the ethereal aspect nor the purpose of death. Nabokov, in his stories between 1924-1925, put emphasis on death fact.

In *Bakhman* (Бахман, 1924) story, Nabokov tells about the forbidden love relation between protagonist, who was pianist and composer Bakhman and a married lady Perova. He focused on the inevitability of death in this story. While they were together, Bakhman made his most beautiful compositions for Perova and Perova became his inspiration. But like every forbidden love relation, this relationship also had an end. Perova became sick and when she regained consciousness, with her there was Bakhman sitting. The next day Perova died, but happy expression on her face never faded. After the funeral ceremony of Perova, Bakhman had disappeared. Death of his lover brought about the end of his music career.

In the story *Catastrophe* (Катастрофа, 1924) protagonist of this story was a German sales clerk, whose name is Mark Shtandfuss. He jumped out of the train, which he got on with a view to see his fiancée immediately, but was killed outright.

Potato Elf (Картофельный эльф, 1924) protagonist of this story was Frederik Dobson, who was called potato elf. He was small and short, twenty year old man. He had a one night-stand with Nora and then he had a child from her. But Dobson learned about his son after many years, when he was living alone in another country. Not hearing from his son's death, Dobson died from heart attack.

Özberk, R. (2015). The concept of death in Nabokov's Russian stories. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 960-971.

Revenge (Мечь, 1924), protagonist of this story was a bad tempered, biology professor. He thought that his wife was cheating on him, but he was mistaken. He trapped for his wife and his wife died. Actually, although professor had personality disorder his wife beared him and went on caring for him. But the professor was not aware of it and chose the most frightening death method for his wife. This tragic death became the rescue for innocent woman.

Noel (Рождество, 1925), protagonist of this story was Sleptsov. He came his village for the burial procedures of his son. While Sleptsov was thinking about suicide, he read his son's diary and rummaged his son's room. When he was attempting suicide himself suddenly a butterfly emerged from the cocoon, which was in the box among his son belongings. As a reminder of his son, this cocoon came to life thanks to him.

In conclusion, in many stories, which we analysed, death aspect was sudden. Protagonists died suddenly and sometimes death kept them out of harm's way. When the time of death arrived, the protagonists either were very happy or about getting bad news. In fact, they sounded the death knell cheery.